

NAJAARSTREK IN 2002 OVER TELPOST NOORDHOUT

Een overzicht (deel 1)

Herman van den Bijtel

Het najaar in cijfers

Najaar 2002 was wat betreft de trek een beetje een kousenvoetenseizoen met heel gelijkmatige trek en weinig grote uitschieters. Op slechts vier dagen passeerden meer dan tienduizend vogels en was er volgens de op Noordhout gehanteerde definitie sprake van een topdag.

De eerste topdag viel op 28 september met 10.120 vogels. Het was tevens een van de vroegste topdagen op Noordhout ooit. Talrijkste soorten die dag waren vink (3675), spreeuw (2037), graspieper (1323) en zanglijster (1088). De tweede topdag en tevens de beste dag van het afgelopen seizoen was 7 oktober met 12.688 vogels. De talrijkste soorten waren vink (2780), spreeuw (2767), graspieper (2348) en koperwiek (1702). De derde topdag was 16 oktober met 10.010 vogels. Talrijkste soorten waren wederom vink (3311), graspieper (1858) en spreeuw (1541). De vierde en laatste topdag was 31 oktober met in totaal 10.663 vogels. De veruit talrijkste soort van deze dag was spreeuw (5834).

Opvallend was het grote aantal dagen met gematigde tot zeer goede trek (2500-10.000 vogels): op 48 dagen werden meer dan 2.500 vogels geteld. Op slechts 41 teldagen werden minder dan 1000 vogels geteld. Deze vielen voornamelijk in augustus, de eerste helft van september en in december.

Al met al werden in het afgelopen seizoen in 703 teluren 311.018 vogels geteld. Dit was het op één na hoogste seizoenstotaal. Het hoogste seizoenstotaal 315.493 uit 1984 werd daarmee net niet gehaald. Kijken we naar het uurgemiddelde in de hoofdtrekperiode (16 september-13 december) dan was het afgelopen seizoen het beste seizoen in 23 jaar met een gemiddelde van 584 vogels per uur. Op de tweede plaats staat 1996 met gemiddeld één vogel per uur minder.

In 2002 werden in totaal 138 soorten waargenomen, waaronder een behoorlijk aantal krenten (zie verder). Dit is een gemiddeld aantal. De meeste soorten werden gezien in 1992 met 142 soorten, 1991 en 1993 met 144 soorten en 1990 met 146 soorten.

In het navolgende wordt voor een aantal groepen van soorten een korte samenvatting gegeven van de trek in 2002.

Aalscholver en blauwe reiger

Het seizoenstotaal van de *aalscholver* kwam het afgelopen seizoen voor het eerst boven de 5000 vogels. In totaal werden er 5207 aalscholvers geteld, waarmee de toename van deze soort gestaag door blijft gaan. Topdagen waren 24 en 28 oktober met respectievelijk 555 en 457 exemplaren.

De *blauwe reiger* deed het het afgelopen jaar eveneens goed. In totaal trokken er 182 blauwe reigers over: na 1983 (194) het hoogste seizoenstotaal ooit. De meeste trek werd waargenomen in de eerste helft van september met als hoogste dag-totaal 34 op 11 september. Voor het overige was er, zoals te doen gebruikelijk, weinig patroon te herkennen in de trek van blauwe reigers.

Ganzen en zwanen

De ganzentrek viel het afgelopen seizoen een beetje tegen, in die zin dat de spectaculaire dagen met zwaaien van 250 en meer grauwe ganzen boven de beukenlaan geheel uitbleven en er ondanks de winterse omstandigheden in december ook geen dagen met uitbundige trek van kolganzen optraden. Gek genoeg had het ontbreken van dergelijke topdagen nauwelijks invloed op de seizoenstotalen die zonder meer goed waren te noemen.

Talrijkste soort was uiteraard de *grauwe gans* met in totaal 13.847 exemplaren. Beste dag was 4 november met 1300 vogels. Ook 31 oktober was met 804 grauwe ganzen een redelijke dag.

In totaal werden er 9664 trekkende *kolganzen* geteld. De eerste exemplaren werden eind september gezien. De eerste echte trek golf deed zich voor tijdens een periode met oosten- tot noordoostenwinden rond 10 oktober. Daarna was het enige tijd stil, maar vanaf eind oktober werden er vrijwel dagelijks wisselende aantallen kolganzen gezien. De beste dagen bleven bewaard tot de laatste dagen van het jaar, toen er elke dag meer dan 700 kolganzen werden geteld.

De eerste *rietganzen* zijn waargenomen op 19 oktober en vanaf het einde van deze maand werden er regelmatig trekkende groepjes gezien. De beste dag was 31 december met 209 exemplaren. In totaal telden we 872 rietganzen.

Andere ganzen die overtrokken waren *kleine rietgans* (56), *brandgans* (430), *rotgans* (19) en *Nijlgans* (88).

Het aantal *kleine zwanen* was wat lager dan vorig jaar toen een nieuw seizoensrecord werd gevestigd, maar in vergelijking met de andere jaren was het totaal – 340 exemplaren – ook dit jaar aan de hoge kant. De eerste kleine zwanen werden gezien op 11 oktober (21). De beste dag was 31 december met 49 exemplaren en ook 18 december was met 44 exemplaren een goede dag.

Wilde zwaan (18) en *knobbelzwaan* (2) werden maar weinig waargenomen.

Roofvogels

De trek van roofvogels blijft toch iets bijzonders, waar veel tellers graag een uur-tje extra voor blijven zitten. Helaas zijn we het afgelopen najaar niet erg rijkelijk bedeed met roofvogeltrek, alhoewel de trek ook niet slecht te noemen was.

Er werden in totaal 65 *wespendieven* gezien met als beste dag 23 augustus toen er 11 overtrokken. De tellers op Noordhout hadden in augustus en de eerste helft van september nogal last van een paar dat in het bosgebied ten noorden van de telpost twee jongen had grootgebracht en nog een derde adult exemplaar. Deze vijf vogels waren op sommige dagen de hele tijd in de lucht waarbij ze soms zeer hoog opschroefden en in zuidelijke richting afgleden om dan even later weer vrolijk terug te komen. Er moest dan ook meer dan eens een “trekkende” wespendif worden doorgestreept.

Een soort die het afgelopen jaar goed deed, was de *bruine kiekendief*. In de laatste decade van augustus passeerden er al 25, waarvan 12 op de 23^e. In september bereikte de trek het hoogtepunt met als hoogste dagtotaal 21 op 12 september. Tot 20 oktober trokken er vrijwel dagelijks bruine kiekens over. Daarna ging het nog om enkelingen. De laatste werd waargenomen op 4 november. In totaal hebben we 144 bruine kiekens gezien.

Op *blauwe kiek*en moesten we dit jaar lang wachten. Gewoonlijk worden de eerste vogels eind september gezien, maar nu vertoonden de eerste blauwe kiek en zich pas op 9 oktober – het waren er die dag wel gelijk 3. Tot eind november werden ze bijna dagelijks waargenomen en op veel dagen ging het om 3 of 4 exemplaren. De beste dag was 7 november met 11 exemplaren. De laatste trekkende blauwe kiek werd gezien op 20 december.

De *sperwertrek* begon dit jaar aan de vroege kant. In de laatste augustusdecade werden al 13 trekkende sperwers gezien. Tot 8 oktober bleef de trek op het niveau van enkele tot hooguit 10 exemplaren op een dag doorsudderen. Vanaf de 8^e werden regelmatig meer dan 10 trekkende sperwers op een dag gezien. Het hoogtepunt van de trek viel tussen 28 oktober en 5 november toen op veel dagen tussen de 20 en 30 sperwers werden geteld. De beste dagen waren 30 oktober (30) en 5 november (31). De laatste trekkende sperwers zagen we op 26 november. Het totaal kwam daarmee op 636 exemplaren.

De trek van de *buizerd* viel het afgelopen jaar ondanks de vele oostelijke winden wat tegen. In totaal werden er slechts 635 exemplaren waargenomen. De beste dag was 9 oktober met een dagtotaal van 71 exemplaren. Opmerkelijk was de voor de tijd van het jaar (december) sterke trek tijdens de eerste koude-inval. Van 7 tot 11 december werden dagelijks trekkende buizerds gezien die met de snijdende noordoosten- tot oostenwind in de rug met grote snelheid in zuidwestelijke richting overtrokken. De beste dag in deze periode waarin in totaal 74 exemplaren werden geteld, was 8 december met 27 buizerds.

De toename van de *visarend* als trekker op Noordhout zette ook dit jaar door. Kostte het me vorig jaar nog een zelfgebakken appeltaart met kweepeer om de tellers zodanig op scherp te zetten dat het twintigste exemplaar uit de lucht werd geplukt, dit jaar waren er eind september al 22 exemplaren geteld en de hele maand oktober, doorgaans ook goed voor een paar visarenden, moest nog komen. In oktober trok er echter geen enkele visarend meer over, zodat het nieuwe seizoensrecord op 22 bleef steken. De beste dag was 11 september met 4 exemplaren. Op vijf dagen werden 2 trekkende visarenden waargenomen.

Afgelopen seizoen trokken er 82 *torenvalken* over. De meeste trek werd vastgesteld in de tweede decade van september. De beste dagen waren 15 en 16 september, beide met 7 trekkende torenvalken.

Smellekens trokken vooral in oktober door: 15 van de in totaal 21 vogels werden in deze maand gezien. Het eerste smelleken werd op 15 september waargenomen, het laatste op 31 oktober. Op 5 dagen werden 2 smellekens gezien, en dat was dit jaar tegelijk ook het hoogste dagtotaal.

Trekkende *boomvalken* werden zoals in de meeste jaren vooral in de eerste helft van september gezien. De beste dagen waren 3 en 9 september met 9 exemplaren en 12 september met 8 vogels. In totaal telden we 58 boomvalken, een in vergelijking met andere jaren relatief hoog aantal.

Van de toename van het aantal (overwinterende) *slechtvalken* was op Noordhout in de voorgaande jaren weinig te merken. Zonder meteen te willen beweren dat dat dit jaar wel het geval was, was het aantal trekkende slechtvalken groter dan de voorgaande jaren: 11 om precies te zijn. De tellers moesten er overigens wel lang op wachten, want de eerste slechtvalk werd pas gezien op 6 oktober. De

laatste slechtvalk passeerde op 22 november. Op geen enkele dag werd meer dan één exemplaar gezien.

Kievit en goudplevier

De tellers moesten het afgelopen jaar opmerkelijk veel zitvlees hebben om een beetje behoorlijke *kievitentrek* te kunnen zien. Gewoonlijk zijn er in de laatste september- en de eerste oktoberdecade bij oostelijke winden al enkele dagen met goede trek van kieviten. Maar ondanks dat het weer op verschillende dagen gunstig waren voor kievitentrek, passeerden pas op 29 oktober voor het eerst dit najaar meer dan 100 kieviten op een dag (269). Een eerste echte trek golf trad op tussen 4 en 8 november, een tweede, veel grotere van 11 tot 26 november. Een derde trek golf vond plaats tijdens de eerste koudeperiode, van 6 tot 14 december en ook op de laatste dag van het jaar was er nog kievitentrek (250 ex.). De beste dagen waren 8 december (2844), 15 november (1858), 22 november (1628) en 11 november (1126). In totaal werden 14.181 trekkende kieviten gezien.

Akker bij telpost Noordhout - Hennie van de Vendel

Er werden het afgelopen najaar 485 *goudplevieren* waargenomen. Een eerste trek golfje deed zich eind september voor, een tweede tussen 15 en 20 oktober. Verspreid over de maand november werden op diverse dagen goudplevieren waargenomen, maar van een echte trek golf was pas weer sprake tijdens de kou-

deperiode in december, toen in vijf dagen tijd bijna de helft van alle waargenomen goudplevieren overtrok. De beste dagen waren 7 en 8 december met respectievelijk 71 en 88 goudplevieren.

Duiven

Najaar 2002 was voor de verandering weer eens een goed *houtduivenseizoen*. In totaal werden 20.937 houtduiven geteld, na 1984 het tweede seizoenstotaal ooit. De eerste duidelijk trekkende groepjes houtduiven werden eind september waargenomen, maar pas vanaf omstreeks 10 oktober was er sprake van goede trek. De meeste trek speelde zich af in de periode 15 oktober-15 november, met nog een opleving in de eerste decemberdecade. Ook op 31 december werden mogelijk onder invloed van de sneeuwval in het noorden van het land nog 367 hoog overtrekkende houtduiven geteld. De beste dagen waren 18 en 28 oktober met respectievelijk 1768 en 1545 trekkers.

Houtduif - Henk Tromp

De *holenduif* was het afgelopen najaar een beetje een probleemsoort. Dit werd veroorzaakt door de grote aantallen pleisteraars die op de akker foerageerden. Nu is dit een jaarlijks terugkerend verschijnsel, dus op zich was dat niets bijzonders, zij het dat het er dit najaar ongewoon veel waren (maximum 196 op 23 september) en dat ze in tegenstelling tot andere jaren het gehele najaar bleven. Op de laatste teldagen was er nog altijd een groep van circa 50 holenduiven op de akker

aanwezig. Zo lang de vogels aan de grond zaten, was er niets aan de hand, maar ze vlogen heel wat op en neer en vooral als dat op grotere hoogte gebeurde, kon dat verwarring geven met mogelijke trekkers. Alle overvliegende holenduiven zijn dan ook met zeer veel argwaan en scepsis bekeken en elk groepje dat maar enige aanleiding tot twijfel gaf, werd (mogelijk ten onrechte) niet opgeschreven als trekgroepje. Desondanks werden er in totaal 1171 trekkende holenduiven waargenomen. De beste dagen waren 16 en 18 oktober met 97 en 116 exemplaren.

Leeuweriken

Evenals de trek van veel andere soorten verliep ook de trek van de *veldleeuwerik* heel gelijkmatig met als resultaat een behoorlijk seizoenstotaal maar slechts weinig dagen waar een verkleumde trekteller echt warm van wordt. In totaal werden er 8523 exemplaren gezien. De eerste veldleeuwerik trok over op 22 september, de laatste werd gezien op 13 december. Opmerkelijk was dat er onder invloed van vorst en sneeuw in december nauwelijks trek optrad. De beste dagen waren 16, 29 en 31 oktober met respectievelijk 606, 582 en 526 trekkers.

Afgelopen telseizoen passeerden er 762 *boomleeuweriken*. De eerste werd waargenomen op 22 september, de laatste op 29 december. De beste dagen waren 24 en 29 oktober, beide met 48 exemplaren. De tellers waren het afgelopen jaar niet genoodzaakt zich bij elk groepje het hoofd te breken over de vraag of het trekkers betrof of vogels die pendelden tussen de akker van Noordhout en de Zanderij. Dat kwam doordat er pas laat in het najaar grotere aantallen pleisteraars op de akker neerstreken en deze vogels bovendien erg honkvast waren en niet de hele tijd naar de zandafgraving pendelden. Het waren er overigens wel veel: half november waren op de akker minstens 76 boomleeuweriken aanwezig en eind december waren dat er nog 48.

Zwaluwen

In totaal werden er 7937 *boerenzwaluwen* gezien, een gemiddeld seizoenstotaal. De eerste boerenzwaluwen werden gezien op de allereerste teldag (14 augustus), de laatste vogels op 22 oktober; een erg vroege laatste datum in vergelijking tot veel andere jaren. De beste dagen waren 30 augustus (578), 11 september (533), 12 september (526) en 28 september (571).

De *huiszwaluw* was een van de weinige soorten dit jaar met een flinke uitschieter. Op 7 september trokken er 1703 huiszwaluwen over. Ook 11 september mocht er met 999 exemplaren best zijn. Het is aan deze twee goede dagen te danken dat het seizoenstotaal nog op een redelijk niveau ligt, want op de meeste andere dagen lag het dagtotaal (ver) onder de 100 exemplaren. De eerste huiszwaluw werd gezien op 14 augustus, de laatste op 6 oktober.

Er werden afgelopen najaar minder *oeverzwaluwen* gezien dan in de voorgaande jaren: slechts 79. Een van de oorzaken is de storing die werd veroorzaakt door oeverzwaluwen die afkomstig waren van de kolonie in de Maarnse Zandafgraving en die voortdurend boven de akker kwamen jagen. Veel overvliegende oeverzwaluwen zijn niet genoteerd, omdat ervan uitgegaan werd dat dit vogels van de zandafgraving waren. Mogelijk zijn er als gevolg hiervan trekkers gemist. De beste dag was 23 augustus met 20 exemplaren.

Piepers en kwikstaarten

Het afgelopen seizoen leverde redelijk wat trek van *boompiepers* op met in totaal 643 exemplaren. De trek verliep vanaf de start van de tellingen al op een redelijk niveau, bereikte het hoogtepunt in de eerste decade van september en doofde in de eerste decade van oktober uit. Een extreem late boompieper werd waargenomen op 6 november. Tot dit seizoen was de laatste waarneming die van 26 oktober 1987. De beste dagen waren 9 en 12 september met respectievelijk 63 en 51 exemplaren.

Het aantal trekkende *graspiepers* was dit jaar wat kleiner dan in voorgaande jaren: er werden er slechts 22.882 geteld. De eerste trekkende graspiepers werden al op 1 september waargenomen en vanaf 15 september namen de aantallen gestaag toe. De eerste van de in totaal zeven dagen met meer dan 1000 graspiepers waren 27 en 28 september (1660 en 1323 ex.). De laatste graspiepers werden gezien op 31 december. De beste dagen waren 4 en 7 oktober met respectievelijk 2092 en 2348 exemplaren.

De *waterpieper* boekte het afgelopen najaar met 49 exemplaren een nieuw seizoensrecord, meer dan een verdubbeling ten opzichte van het oude record van 2001 (23). De meeste vogels werden gezien in de derde oktoberdecade en de eerste novemberdecade. De beste dag was 8 oktober met 5 exemplaren.

Met de *gele kwik* wilde het weer niet echt vlotten. In totaal werden er 496 overtrekkende gele kwikken geteld. De eerste vogels werden gezien op 14 augustus, de laatste op 7 oktober. Het hoogtepunt van de trek viel in de eerste septemberdecade. De beste dagen waren 3 en 9 september met respectievelijk 51 en 91 gele kwikken.

De *grote gele kwik* neemt geleidelijk in aantal toe. Weliswaar werden er minder grote gelen gezien dan vorig jaar, toen een nieuw seizoensrecord werd gevestigd, maar het totaal van afgelopen jaar – 128 – behoort tot de beste uit de 23-jarige telreeks van Noordhout. De eerste grote gele werd pas op 11 september opgemerkt, maar hierna werden ze vrijwel dagelijks gezien. De laatste werd waargenomen op 2 december. De meeste grote gelen trokken voorbij in de eerste oktoberdecade. De beste dagen waren 1 en 15 oktober met respectievelijk 11 en 10 exemplaren.

Er werden in 2002 1474 *witte kwikken* gezien, het op vier na hoogste seizoenstaal. De eerste witte kwik werd gezien op 14 augustus, de laatste op 2 december. De meeste trek speelde zich af in de periode 20 september-20 oktober met een duidelijke piek in de eerste oktoberdecade. De beste dagen waren 1 oktober (110), 3 oktober (140) en 15 oktober (120).

Deel 2 van dit overzicht staat in de volgende Kruisbek.